

ΤΟ ΣΗΡΙΑΛ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

του Παναγιώτη Σγουρίδη
www.sgouridis.gr

Περίληψη των προηγούμενων επεισοδίων

Από τις αρχές έως τα μέσα περίπου του 18ου αιώνα, η κάμψη ισχύος και η κόπωση στη διατήρηση της συνοχής της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έγιναν εμφανείς. Τότε κατείχε σχεδόν ολόκληρη τη Βαλκανική χερσόνησο, τη Μέση Ανατολή, δηλαδή Συρία, Παλαιστίνη, μέρος της Μεσοποταμίας, δηλαδή Ιράκ και τμήμα του Ιράν, τα παράλια και ικανό βάθος της βορείου Αφρικής, όπως Αίγυπτο και Λιβύη και φυσικά ολόκληρη την Ανατολία.

Το γεγονός αυτό έθεσε στην ατζέντα των μεγάλων της εποχής, Αγγλία, Ρωσία, Γαλλία και δευτερευόντως Γερμανία, Αυστροουγγαρία, το πως θα εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους από τη διανομή της κληρονομιάς του "Μεγάλου Ασθενούς". Οι επιδιώξεις της καθεμιάς ποτέ δεν ήταν ταυτόσημες και οι «λυκοσυμμαχίες» μεταξύ τους ασταθείς, ταλαντευόμενες μεταξύ της διάλυσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της διατήρησής της. Το ίδιο σκηνικό συνέβαινε ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις και τους εξεγερμένους λαούς. Το δίλλημα που τίθετο, ήταν κατά πόσο έπρεπε να στηριχθούν ή όχι οι εξεγέρσεις τους.

Για του λόγου μου το αληθές, αρκεί να ανατρέξουμε στις συνθήκες διαχρονικά, όπου και καταγράφονται τα όσα περιέγραψα.

Συνθήκη Κάρλοβιτς 1699,

Παρισίων 1856,

Βερολίνου 1878,

Λονδίνου και Βουκουρεστίου 1913,

οι συνθήκες που ακολούθησαν το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, από αυτή του Μούδρου 1918,

Βερσαλλιών 1919,

Σεβρών 1920 και τέλος της

Συνθήκης της Λοζάνης το 1923, που είναι και η βάση δημιουργίας της Τουρκικής Δημοκρατίας.

Το νεοσύστατο Τουρκικό κράτος μέχρι τις αρχές του 1950, έχοντας να επιλύσει προβλήματα, όπως μεταρρύθμιση του κράτους σε κοσμικό, προβλήματα οικονομικά, κοινωνικά και θρησκευτικά, έμεινε αδρανές στις παγκόσμιες γεωπολιτικές εξελίξεις. Η «σύμμαχος» του Γερμανία, εγκλωβισμένη στην οικονομική κρίση, επώαζε το «αυγό του φιδιού», από όπου ξεπήδησε ο Ναζισμός, που οδήγησε στο αιματοκύλισμα του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου.

Το τέλος του πολέμου αυτού, καθιέρωσε τις Η.Π.Α., ως ηγέτιδα δύναμη του δυτικού κόσμου, με αντίπαλο δέος την Ε.Σ.Σ.Δ, ηγέτιδα δύναμη του ανατολικού κόσμου.

Ο ψυχρός πόλεμος βρήκε την Τουρκία, που στο τέλος του πολέμου πονηρά παρεισέφρησε στο πλευρό των συμμάχων, στο δυτικό μπλοκ. Η ανάγκη αναχαίτισης του ιδεολογικό-στρατιωτικού μπλοκ της Σοβιετικής Ένωσης, οδήγησε τη Δύση να αγκαλιάσει την Τουρκία, που συνέχιζε να ταλανίζεται από κρίσεις κοινωνικές και πολιτικές.

Όμως, οι ένοπλες δυνάμεις, ως θεματοφύλακας της παρακαταθήκης του «πατερούλη των Τούρκων» Κεμάλ, για να μην καταργηθεί ο κοσμικός χαρακτήρας του κράτους, παρενέβησαν πέντε φορές.

Η πρώτη το 1960 υπό τον στρατηγό Γκιουρσέλ κατά του Μεντερές, που βαρύνεται με το έγκλημα των «Σεπτεμβριανών» το 1955, που ξεκλήρισε τον Ελληνισμό της Κωνσταντινούπολης.

Η δεύτερη το 1971, που μετά από πολιτικές καραμπόλες στις κυβερνήσεις συνεργασίας που οι ίδιοι επέβαλαν, οδηγηθήκαμε επί πρωθυπουργίας Ετσεβίτ στην τραγωδία της εισβολής και κατοχής του 40% της Κύπρου.

Η τρίτη σκληρή χούντα υπό τον στρατηγό Εβρέν, επεβλήθη το 1980 και είχε την πλήρη υποστήριξη, λόγω συγκυριών (εισβολή ΕΣΣΔ στο Αφγανιστάν και Ιρανική επανάσταση), από το ΝΑΤΟ και έμεινε μέχρι το 1989.

Η τέταρτη παρέμβαση έγινε το 1997 και οδήγησε σε πτώση την ισλαμική κυβέρνηση συνεργασίας Ερμπακάν με υπουργό εξωτερικών την Τανσού Τσιλέρ, πρώην πρωθυπουργό στα γεγονότα των Ιμίων το 1996, προσχεδιασμένων από την Τουρκία για το «γκριζάρισμα» του Αιγαίου.

Την περίοδο αυτή άρχισε να ανατέλλει το άστρο του Ταγίπ Ερντογάν, που το 1997 απαγγέλλοντας ποίημα του Ζιγιά Γκιόκάλπ, εθνικιστή ποιητή του 3ου αιώνα, θεωρήθηκε ως υποκινητής και καταδικάσθηκε το 1999 σε φυλάκιση και στέρηση των πολιτικών του δικαιωμάτων.

Κλείνοντας τη σύνοψη θα κάνω μερικές επισημάνσεις ουσιώδεις και σημαδιακές για τη συνέχεια:

1. Ο όρος Ανατολικό Ζήτημα στη διπλωματική γλώσσα πρώτο-καθιερώθηκε το 1822 στις συζητήσεις στη Βερόνα, με αναφορά στην Ελληνική Επανάσταση, καταλυτικό γεγονός στο διαμελισμό του «Μεγάλου Ασθενούς».
2. Η Τουρκική Δημοκρατία ανεδύθη μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή το 1922, ένα γεγονός ισάξιας σημασίας για τον ελληνισμό με την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453.
3. Οι εσωτερικές εξελίξεις και η πολιτική αστάθεια στην Τουρκία ουδόλως την επηρεάζουν να υλοποιεί τμηματικά το στρατηγικό σχέδιο της ανατροπής της Συνθήκης της Λοζάνης, που θεωρεί ότι της στέρησε ζωτικό χώρο. Φυσικά η Ελλάδα και η Κύπρος υφίστανται άμεσα τις συνέπειες.
4. Ο ηττημένος ελληνισμός μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο κατόρθωσε να ανασυνταχθεί, επιτυγχάνοντας μια σταθερή και βαθιά δημοκρατία στην Ελλάδα, με παράλληλη ένταξη της στο υπερεθνικό σχήμα της Ευρώπης και αργότερα την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε.
5. Πέρα από τα κατά καιρούς διακρατικά συμφέροντα, η αντιπάθεια που έχουν οι λαοί πέριξ της Τουρκίας, από τη Βαλκανική, Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, οφείλεται στη συλλογική τους μνήμη από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, που υπήρξε επί αιώνες καταδυναστευτική κατοχική δύναμη και ιδιαίτερα στους Άραβες.

Τα όσα προανέφερα αναδεικνύουν ξεκάθαρα το δια δραστικό ρόλο της Ελλάδας και της Τουρκίας στο άλυτο ακόμη ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ.

Ο πρόσφατος κύκλος επεισοδίων

Τα γεγονότα που ακολούθησαν στη χαραυγή του 21ου αιώνα, είναι γνωστά και η αναφορά τους δε θα χρησιμεύσει στην εμβάθυνση του Ανατολικού Ζητήματος.

Αναφέρω τρία μόνον, που τα θεωρώ σταθμούς:

Την Αραβική Άνοιξη, τη σταθεροποίηση της Ρωσικής Ομοσπονδίας με την παρουσία του Βλαντιμίρ Πούτιν και τη μετατροπή της Τουρκίας σε Προεδρική Δημοκρατία, με την παρουσία του Ταγίπ Ερντογάν.

Μπορεί να είναι παγκοσμίως παραδεκτό ότι η Ιστορία γράφεται από συγκρούσεις συμφερόντων και σχεδιασμούς ισχύος, αλλά ο ανθρώπινος παράγοντας και οι προσωπικές του επιθυμίες, για μένα, παίζουν καθοριστικό ρόλο. Μπορεί το στρατηγικό δόγμα περί απόκτησης ζωτικού χώρου να είναι διαχρονικό, αλλά ο Νέο-Οθωμανισμός του Ερντογάν το επέσπευσε.

Ο Ταγίπ Ερντογάν κερδίζοντας τις εκλογές, με ένθετο πρωθυπουργό τον Αμπντουλάχ Γκιουλ, επιζών και νικητής του πέμπτου πραξικοπήματος των ενόπλων δυνάμεων το 2016, εξολοθρεύοντας πολιτικούς και στρατιωτικούς αντιπάλους του, αναδεικνύει ξεκάθαρα μέσω του νέο-Οθωμανισμού το όραμα της Τουρκίας.

Εμπλέκεται σε όλα τα ανοικτά μέτωπα από τον Καύκασο, την Ανατολική Μεσόγειο, Συρία, Κουρδιστάν, Λιβύη, Υεμένη και κυρίως το Αιγαίο. Αμφισβητώντας τη Συνθήκη της Λοζάνης, ουσιαστικά αποκαθλώνει τον Κεμάλ Ατατούρκ, φορτώνοντάς του τις καταστροφικές συνέπειες της Συνθήκης αυτής για την Τουρκία, καθώς και το κοσμικό κράτος που εγκαθίδρυσε.

Παραλείποντας την πέμπτη επισήμανση, που προανέφερα, αναγορεύει την Τουρκία σε προστάτη των απανταχού της Γης μουσουλμάνων. Η ενεργή παρέμβαση υπέρ των Παλαιστινίων στην κρίση με το Ισραήλ, που εν μέρει τον βοηθάει στην υπονόμηση της προσέγγισης Ελλάδος Ισραήλ, Κύπρου, Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και Αιγύπτου, επιβεβαιώνει το ρόλο που θέλει να υποδυθεί. Άλλωστε, από χρόνια εξοπλίζει, στηρίζει οικονομικά τη Χαμάς και τη Χεζμπολάχ, χορηγώντας διαβατήρια καθώς και περίθαλψη στους μαχητές των.

Το δόγμα βασίζεται σε τρεις πυλώνες:

Στην ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ, που περιλαμβάνει και τον πολιτισμό ως τρόπο ζωής, στην ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ στο εσωτερικό και εξωτερικό για την ανάδειξη της Τουρκίας ως περιφερειακής δύναμης και στην ΑΠΕΙΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ, που επαναλαμβανόμενη εμπεδώνεται και στους απειλούντες και στους απειλούμενους.

Ο Ερντογάν εμφανίζεται ως «πορθητής», εκφωνώντας κομμάτια του Κορανίου στη βεβήλωση της ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ και ως ποιητής, απαγγέλλοντας στα σύνορα του Κουρδιστάν και της Αρμενίας το ποίημα του Ναζίμ Χικμέτ στους νέους, «η χώρα αυτή είναι δική μας», καθώς επίσης και ως τιμωρός, σύροντας εικονικά το γιαταγάκι απέναντι στο Ισραήλ ότι θα πάρει ένα «αποτρεπτικό μάθημα».

Τα Τουρκικά σήριαλ που προβάλλονται σε όλες τις πέραξ της Τουρκίας χώρες, αλλά και στην καρδιά της Ε.Ε., καθιερώνουν τη μαντήλα ως μόδα, όπως ο James Dean καθιέρωσε το μπλουζίν μέσω του Hollywood και καθιστούν, λόγω της επανάληψης, τη «σκληρή» τουρκική γλώσσα, εύχητη.

Για να μην αυταπατόμαστε, η πολιτική πτώση του Ερντογάν λόγω της βαθιάς οικονομικής κρίσης και η αντικατάστασή του από το δήμαρχο Κωνσταντινούπολης ή Άγκυρας, απλώς θα καθυστερήσει τις εξελίξεις στην επίλυση του Ανατολικού Ζητήματος και τίποτε άλλο.

Τα επεισόδια ΠΡΟΣΕΧΩΣ

Όλο το υπαρξιακό μας οικοδόμημα στηρίζεται στο «αίτιο και αιτιατό». Έτσι και η αιτία της ύπαρξης του Ανατολικού Ζητήματος ήταν ο «Μέγας Ασθενής» και η πρώτη αφορμή της επίλυσής του ήταν η σπίθα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Αυτός είναι και ο λόγος που ασχολήθηκα περισσότερο με την Τουρκία και λιγότερο με την Ελλάδα. Οι δύο χώρες είναι μοιραίο να χορεύουν ταγκό ή καλύτερα τάγκο, που είναι πιο δυναμικός και αισθησιακός χορός μέχρι να τον «σταματήσει η ορχήστρα».

Το ελληνικό πνεύμα βρισκόταν πάντα στον αντίποδα του δεσποτισμού και ανάχωμα στην κάθε βαρβαρότητα. Συνεπώς, απέναντι στη νέο-Οθωμανική Τουρκία και σε όποια μελλοντική έκφασή της. Οι δύο χώρες όπως λέει και ένα έντεχνο τραγούδι, είναι το «πρόβλημα και η λύση». Στην Ελλάδα επαφίεται να ηττηθεί «στρατηγικά» η Τουρκία, όχι κατ' ανάγκη εν όπλοις.

Προϋποθέσεις, η εσωτερική μας συνοχή, η παραγωγική και τεχνολογική μας ανασυγκρότηση, με βάση την πολεμική μας βιομηχανία και τα ναυπηγεία και τέλος η διπλωματική μας στρατηγική.

Με εξαίρεση το τελευταίο, στα άλλα δύο υστερούμε πολύ. Πυλώνες αποτελούν επίσης οι παραδόσεις μας και ο θεσμός της οικογένειας, που δυστυχώς είναι αρκετά πληγωμένα από «ξενιστές». Δυστυχώς σταματήσαμε την παραγωγή πνευματικών και πολιτισμικών αγαθών.

Η δημογραφική γήρανσή μας, σε σχέση με τη δημογραφική έκρηξη της Γείτονος, όπου βασίζεται και η αισιοδοξία της για τη γρήγορη οικονομική της ανάκαμψη, είναι συντριπτικά υπέρ της στο μεταξύ μας *bra de faire* :

1928: 6,2 εκ εμείς,	13,6 εκ. αυτοί.
1950: 7, 6 εκ. εμείς,	21 εκ. αυτοί
2019: 10,7εκ εμείς,	82 εκ. αυτοί
2050: 7,5 εκ εμείς,	94 εκ αυτοί.

Είμαι αισιόδοξος, ότι και αυτό θα ξεπεραστεί, επειδή ο Ελληνισμός που εκφράζεται από το Ελληνικό πνεύμα είναι ευρύτερος του Ελληνικού Έθνους, που με τη σειρά του είναι ευρύτερο του Ελληνικού Κράτους.

Να θυμόμαστε ότι η ναυμαχία του Ναβαρίνου έγινε επειδή προ υπήρξε η εξέγερση μιας χούφτας «κουζουλών», σ' αυτή τη «φλούδα γης».